

רשכבג' מהר"ח זקוקלה"ה בחאמר, דרכה כל תורה נגד הרשעים בעלי, מטעמא דעם וימלאו עס דברי אש מתלקחת מפי רשכבג'נ, כי כל איש מישראל אשר הוא מקמץ בלימוד תורה לבנו ומספק עלמו בזה שחלמד אוחו לפי צידוי דעתו ומסיר את דורותיו מהשי"ת, וסוף שב"ב או הדור שאח"כ יהי' ריפורמטור כי ע"י שבנו מחגל בתיהיק ונעשה חכם בהתורה ידע איך להזהר באזהרות ובדקדוקים, ומוסר עלמו עבודה, ורואה בגם בנו יהי' לחכם בחוה"ק, ועי"ז משריש האב לדורותיו התורה עד עולם, וזהו מאמר הגמ' כל המלמד לבנו וב"ב תורה, כאילו קיבלה מהר סיני, ביאור הדבר כאילו קיבלה והשריש התורה לדורותיו, אולם אם הוא מקמץ התורה מבנו אומר שם מו"ר דאם לא למד מאין יזהר בה ונעשה דל, וממילא אם לא נזהר הבן האם ילמד הוא לבן הבן ונמלא ממילא סרים הדורות מן התורה והאמונה הטהורה והקדושה, וכתב שם מו"ר שהאב בעלמו הראשון הוא המסיר את דורותיו מן התורה ואוי לו... וכתב עוד ואם תשאל ע"ז הלא יש כמה אנשים בעלי אומנות שאינן גדולים בתורה ובכ"ז אנשים יקרים ומאמינים המה בהשי"ת והשיב ע"ז דהדבר הוא דהוא הכין את עלמו להיות גדול בתורה מפני שלמד בהחדר בתמימות ואולם כשרונותיו לא השיגו לזה וע"כ בזה לבד ע"י שהכין את עלמו לתורה נשאר לדיק ומאמין, הנה זהו טיבן דבריו הק'.

והנה מעומק דבריו הק' מצואר שלא כחותן האנשים שמחשבים בלבדם עלום ותחבולות בטענתם דכל כונתם אינה אלא שיהי' הבן ירא וחרד וסוברים שבוה יכלל מעון המר של ביטול תורה מהבן, ע"ז אמר מו"ר דאין החיוב תורה דבן רק מכשירין לזה שיהי' ירא אלא דהחיוב הוא התלמוד תורה שמחוייב לראות שיהי' בנו וב"כ גאוני וחכמי התורה ומכיון שהוא מחויב ע"ז גופא לרדק בנו להתורה מה יועילו לו העולה והתחבולות, סו"ם הא יפרוש הבן מהתורה וסוף יהי' שמסיר את דורותיו גם מאמונת השי"ת ונעשה מומר ר"ל.

ג) והנה במלוות ס"ת דברים חקר חתני הרב הגאון ר' ראובן כ"י האם נאמר שהוא מחוייב הבן המוטלות על האב כמו מילה ופדיון הבן, שהוא מחוייב הבן על האב כמו שמצואר בצרייתא בקידושין דף כ"ט, האב חייב למולו ולפדותו וללמדו תורה, הרי דכלל מלות תלמוד תורה עם מילה ופדה"ב והמה בכלל חיוב הבן על האב או לא אלא שהוא מחוייב תלמוד תורה דבחיוב דת"ת כמו שיש חיוב ללמוד בעלמו כן יש חיוב לתלמוד תורה ללמד לבנו אלא שבנו קודמו, והנה מדברי רבנו הגאון ר' אליהו מוילנא זיע"א ביו"ד סי' רמ"ה סק"ז, מצואר דמלוות ס"ת דבן אינה כמו מלוות מילה ופדה"ב דשם מעשה המילה רמיא על האב וכ"ז שיש אב חוב המילה והפדיון דבן הוא עליו, אבל מלוות ס"ת דבן המעשה דלמוד אינה מלוה מיוחדת להאב על בנו יותר מעל כל איש ישראל והמוסף מלוות לימוד דבן מהאב אינו משלם להאב כמו גבי מילה ופדה"ב, דהמלוה דושנתם אינה משום מלוות חוב שבן על האב אלא שהוא משום מלוות לימוד התורה כמו דחייב ללמד לבן חברו ומדוקדק לשון הרמב"ם שהבאתי לשיל באות ב' יע"ש.

אלא דלפי"ז הוא תמוה מה דחשכה בכרייתא ללמוד תורה עם למולו ולפדותו מה שייכות חיוב מילה ופדה"ב שהוא מלוותו דאב לחיוב ס"ת דבן, שהוא מלוות כל אדם והאב ג"כ הוא בכלל כל אדם, אלא שאם יש בנו ובן חברו, בנו קודמו, וע"ז ביאר הגר"א זיע"א דיש ב' מיני מלוות דעלם המעשה אה"כ דאין מוטל על האב

יותר מצל כל אדם אלא שיש עוד מלוה דלחם שר ומלוה זו היא מחוייב הבן על האב, וע"כ חשבה זאת המחגיחא ביחד עם מילה ופדה"ב וזה אינו רק במקרא דעל משנה אסור לקחת שכר, ואם המלמד אינו רואה בחנם מחוייב האב ליתן שכר והוא בגמ' בכורות כ"ט מצואר כן דלמד שם כל המלוה דאסיר ליטול שכר מן תורה שבצ"פ דתמי' ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר לוני מה אני בחנם אף אחס בחנם ומנין שאם אינו מולא בחנם שמחוייב לתן שכר שנאמר אחס קנה וכו', ומצואר בתשובה מהר"מ מרוטנברג מובא בהגהות מיימוני ריש הל' תלמוד תורה ונפסק בשו"ע סי' רמ"ה סעי' ד' וז"ל כתב מהר"ם ז"ל דכייפינן לו ללמד או לשכור להם מלמדיה דמ"ש האי עשה דולמדתם אותם את בניכם משאר עשה דכייפינן לקיים כמו עשה דסוכה וכן למ"ד פרישה בע"מ מלוה אחר כפי הכותב דכופין אוחו לפרוש מידי דהוה אשאר מלוה עשה וכמו דאב חייב למולו ולפדותו דכופין אותו לקיים ה"כ כייפינן לו ללמדו תורה וכיון דהא מלתא חובה הוה ל' כשאר בע"מ ופנדינן בהא מלתא כמו שכתב רבינו האלפס בפ' הכותב, אבל ודאי אי מלינן לשדורי ל' ולאודושי משדרינן ומודעינן ל' כי הוה דאמר החס שהוא דיינא דאחתי' ל' למלוה לנכסי דלוה מקמי דלחבעי' ללוה סלקי' רב חנניא דרי' דר' ביבא וכו' דנכסי דבר אינש ערבינן ב' וקיי"ל דלא יפרע מן הערב תהלה, הרי דפסק דכופין את האב עד שחלא נפשו על מלוה ס"ת דבנים וגם נחתינן לנכסי' ואפי' לא אחר רולה אני.

ונמצא דיש ב' מיני מלוות במלוות ס"ת דבנים (א) מלוות האב משום חיוב ת"ת שמחוייב כל אדם ללמד תורה אלא שבן בנו קודם לכל אדם ובנו קודם לבן בנו (ב) מלוות הבן על האב, היינו לתת שכר, ונפסק הדין דגם לפנין שכר דוקא אם דחיקא ל' שעתא, אבל אם לא דחיקא ל' שעתא מחוייב ללמדו גם בשכר כל התורה כולה, גמ' הלכות ואגדות, ומה דמתלק בין דחיקא ל' שעתא ובין לא דחיקא ל' שעתא מצואר הטעם דביאור רבינו הגר"א סי' רמ"ה סק"ז דמשום דמשנה אין מלמדן בשכר, ומ"מ אם אינו רולה ללמד בחנם מחוייב לתן שכר גם בעד תורה שבצ"פ וכתב רבינו הגר"א וז"ל בס"ק ט"ז כמו שמחוייב עלמו כמ"ש בכורות כ"ט, פי' דמצואר שם דמחוייב בלמוד עלמו ג"כ לתן שכר אם אינו רולה המלמד ללמוד בחנם, ומה דפטור בדחיקא ל' שעתא הוא משום דאז כמו שאין לו אב ויכולין צ"ד לכוף את המלמד ללמד בחנם. ועי' גם שער ליון סי' כ"ז שמצואר שם.

ד) עתה נדבר בענין חיוב ס"ת דמחוייב כל איש ישראל ללמוד בעלמו ונדבר בקלרה דאפי' במקום דמוסר, להפסיק כגון לעשות אומות או מלוה שא"ל לעשות ע"י אמרים דאז מוסר להפסיק מן התורה אין דביאור דאומנות דומה איסור ביטול תורה, אלא דע"י דעושה מלוה או דבר אחר שהוא ג"כ מלוה אז אין זה ביטול תורה, ויולא ע"י דת"ת אין לה שיפור גם למטה, דתיבא אחת שחרים ותיבא אחת ערביה ג"כ הוי קיום חפלא של תורה וכן מצואר בפ"י הגר"א זיע"א בריש מס' פיהא בשנות אליהו.

ובראה לי לבאר דברי השנות אלי' ולהסבירם לפעניד ומיעוט שכלי דלכאורה לריך הכנה מה דקאמרה מחגיחא דת"ת אין לה שיפור הא כל רגע ורגע מהיום הוא חיוב בצ"ט, א"כ כמו דליתא קאמרה הגמ' במס שבת קל"א ושין דאם לייך עליה ועשה מזוזה שהוא חייב מ"מ א"ר יוסף לפי שאין קבוע להם זמן, אשל אביי דרדבא מדאין קבוע לה זמן כל שעתא ושעתא זימני' הוא